

Roman Brilej, Dezider Ivanec

OMEGA 1

Realna števila

Zbirka nalog za matematiko v 1. letniku
gimnazijskega izobraževanja

Ljubljana 2014

Kazalo

1	Naravna in cela števila	5
1.1	Naravna števila	6
1.2	Cela števila	9
1.3	Urejenost celih števil	13
1.4	Potence z naravnimi eksponenti	15
1.5	Izrazi	18
1.6	Naloge za ponavljanje	26
2	Deljivost naravnih števil	29
2.1	Relacija deljivosti	30
2.2	Kriteriji za deljivost	31
2.3	Praštevila in sestavljena števila	33
2.4	Osnovni izrek o deljenju	34
2.5	Največji skupni delitelj in najmanjši skupni večkratnik	35
2.6	Evklidov algoritem	38
2.7	Naloge za ponavljanje	39
3	Izjave in množice	41
3.1	Izjave	42
3.2	Množice	45
3.3	Naloge za ponavljanje	58
4	Racionalna števila	61
4.1	Ulomki	62
4.2	Razširjanje in krajšanje ulomkov	64
4.3	Računanje z ulomki	67
4.4	Urejenost racionalnih števil	84
4.5	Potence s celimi eksponenti	86
4.6	Decimalni zapis	91
4.7	Sklepni račun	94
4.8	Procentni račun	95
4.9	Naloge za ponavljanje	98

5	Realna števila	101
5.1	Realna števila	102
5.2	Kvadratni in kubični koren	103
5.3	Urejenost in intervali	109
5.4	Absolutna vrednost	114
5.5	Približki in napake	118
5.6	Naloge za ponavljanje	122
	Rešitve	125

Z zvezdico (*) so označene zahtevnejše naloge.

4.1 Ulomki

Ulomek je izraz oblike $\frac{a}{b}$, pri čemer sta a in b celi števili in $b \neq 0$. Ulomka $\frac{a}{b}$ in $\frac{c}{d}$ sta enaka natanko tedaj, ko velja $ad = bc$:

$$\frac{a}{b} = \frac{c}{d} \iff ad = bc$$

Množico vseh ulomkov imenujemo tudi množica racionalnih števil. Označimo jo s $\mathbb{Q}$.

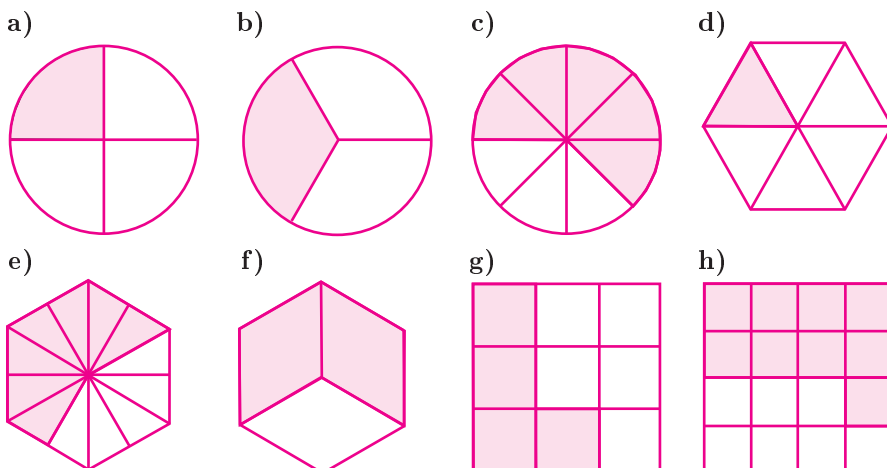
271. Kateri zapis ne predstavlja ulomka:

- a) $\frac{5}{2}, \frac{0}{7}, \frac{3}{-2}, \frac{-2}{11}, \frac{4}{0}, \frac{-8}{-13}, \frac{16}{4}$ b) $\frac{4}{8}, \frac{3}{-7}, \frac{-8}{-17}, \frac{-9}{0}, \frac{100}{10}, \frac{1}{1}, \frac{0}{-2}$
 c) $\frac{1}{-11}, \frac{0}{3}, \frac{-7}{0}, \frac{76}{12}, \frac{-45}{-27}, \frac{14}{51}, \frac{34}{0}$ d) $\frac{456}{45}, \frac{-31}{22}, \frac{0}{-5}, \frac{7}{0}, \frac{5}{7}, \frac{1}{0}, \frac{-16}{-2}$
 e) $\frac{0}{0}, \frac{-13}{9}, \frac{0}{-17}, \frac{-8}{0}, \frac{1}{20}, \frac{-6}{-13}, \frac{41}{-7}$ f) $\frac{15}{-7}, \frac{0}{3}, \frac{11}{0}, \frac{-16}{-13}, \frac{0}{1}, \frac{-5}{47}, \frac{69}{0}$

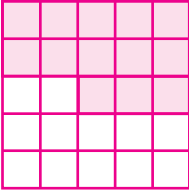
272. Izračunaj:

- a) $\frac{3-1}{1+6}$ b) $\frac{4+9}{8-5}$ c) $\frac{4 \cdot 5 - 6 \cdot 2}{4 \cdot 4 - 7}$
 d) $\frac{3 \cdot 12 - 5 \cdot 2}{23 - 3 \cdot 4}$ e) $\frac{3 - (5+1)(4-6)}{4 - 3 \cdot (-1)}$ f) $\frac{8 - (-2) \cdot 3}{8 - (7-2)(3-6)}$
 g) $\frac{6 - (2 - 3(4-5))}{5 \cdot (4-1)}$ h) $\frac{11 \cdot (7-4)}{12 - (4-2)(5-8)}$ i) $\frac{(3-2 \cdot 1)(19-5 \cdot 3)}{(29-5 \cdot 4)(4+3 \cdot 5)}$
 j) $\frac{(4-5 \cdot 7)(3-4 \cdot 2)}{(12-6 \cdot 1)(5+2 \cdot 3)}$ k) $\frac{4^3 - (-3)^2 + 5 \cdot (-1)^7}{(3^2)^3}$ l) $\frac{(2^3)^2}{5^3 - (-2)^3 - 5 \cdot (-2)^4}$

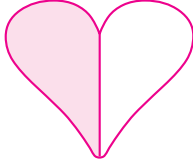
273. Kateri ulomek predstavlja osenčeno področje na sliki:

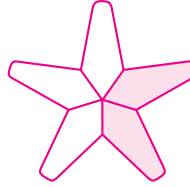
i)

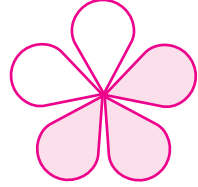
j)

k)

l)

274. Za katere vrednosti x zapis ne predstavlja ulomka:

a) $\frac{8}{x}$

b) $\frac{4}{x-2}$

c) $\frac{11}{5-x}$

d) $\frac{x-4}{x+7}$

e) $\frac{4-x}{x-6}$

f) $\frac{7x}{2x+18}$

g) $\frac{3x-21}{4x+32}$

h) $\frac{9x-3}{30-5x}$

i) $\frac{x+5}{3x(x+1)}$

j) $\frac{x+2}{(x-3)(x-5)}$

k) $\frac{x-4}{4(x-1)(x+7)}$

l) $\frac{11}{x^2+5x}$

m) $\frac{3x+5}{2x^2-6x}$

n) $\frac{x-1}{x^2-10x+9}$

o) $\frac{x+7}{x^2-x-6}$

p) $\frac{3x}{x^2+2x-35}$

r) $\frac{x-7}{x^4-10x^2+9}$

s) $\frac{x^4-2}{x^4-16}$

t) $\frac{x^5-32}{x^3-27}$

u) $\frac{4x}{x^3+1}$

275. Izračunaj vrednost ulomka:

a) $\frac{x-8}{3}$ za $x=10$

b) $\frac{5}{x-4}$ za $x=15$

c) $\frac{x+5}{x-2}$ za $x=4$

d) $\frac{x-3}{x+1}$ za $x=8$

e) $\frac{2x-3}{4x+7}$ za $x=2$

f) $\frac{9x+2}{5x-8}$ za $x=3$

g) $\frac{x^2+3}{x+7}$ za $x=2$

h) $\frac{4-x}{x^2}$ za $x=-5$

i) $\frac{3x+21}{x^2-6x+5}$ za $x=0$

j) $\frac{3x-8}{x^2-1}$ za $x=4$

k) $\frac{x^2-2x+1}{x^2+5x+8}$ za $x=-2$

l) $\frac{x^2-x}{x^2-6x+12}$ za $x=5$

276. Ali sta dana ulomka enaka:

a) $\frac{1}{2}, \frac{4}{8}$

b) $\frac{3}{4}, \frac{4}{6}$

c) $\frac{7}{1}, \frac{13}{2}$

d) $\frac{0}{5}, \frac{0}{-3}$

e) $\frac{4}{9}, \frac{15}{36}$

f) $\frac{3}{-2}, \frac{5}{-3}$

g) $\frac{21}{9}, \frac{-14}{-6}$

h) $\frac{14}{-5}, \frac{-28}{10}$

i) $\frac{7}{-6}, \frac{-21}{18}$

j) $\frac{99}{120}, \frac{-66}{80}$

k) $\frac{195}{450}, \frac{-78}{-180}$

l) $\frac{-144}{36}, \frac{48}{-12}$

277. Kateri izmed ulomkov:

a) $\frac{1}{2}, \frac{9}{16}, \frac{-12}{16}, \frac{15}{-20}, \frac{28}{34}, \frac{51}{70}$ je enak $\frac{3}{4}$

b) $\frac{-1}{-2}, \frac{-8}{15}, \frac{12}{24}, \frac{2}{-4}, \frac{17}{35}, \frac{-21}{40}$ je enak $\frac{-1}{2}$

c) $\frac{10}{13}, \frac{-14}{10}, \frac{-21}{-16}, \frac{-28}{-20}, \frac{19}{14}, \frac{21}{15}$ je enak $\frac{7}{5}$

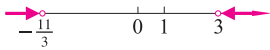
- 640.** Izračunaj obseg štirikotnika s stranicami:
- $a = 3\cdot4$ m, $b = 0\cdot78$ m, $c = 102\cdot1$ m, $d = 99\cdot25$ m
  - $a = 13\cdot5$ cm, $b = 1\cdot7$ dm, $c = 244$ mm, $d = 4\cdot6$ cm
  - $a = 6\cdot8$ mm, $b = 87$ mm, $c = 12\cdot4$ cm, $d = 0\cdot314$ m
  - $a = 2\cdot3 \cdot 10^{15}$ km, $b = 1\cdot4 \cdot 10^{14}$ km, $c = 9 \cdot 10^{14}$ km, $d = 1\cdot97 \cdot 10^{15}$ km
- 641.** Kolikšno pot opravi avtomobil v 1·5 ure, če vozi s povprečno hitrostjo 63 km/h?
- 642.** Slovenija meri 20 256 km² in ima približno 1·9 milijona prebivalcev. Kolikšno gostoto poselitve ima?
- 643.** 1 kg jabolk v zaboju stane 1·75 €. Koliko stane 21 zabojev jabolk, če je v posameznem zaboju približno 12 kg jabolk in nam priznajo 12-odstotni popust?
- 644.** Pretvori hitrost 60 km/h v m/s.
- 645.** Na šoli je 312 dijakov, kar predstavlja 43 % vseh dijakov in dijakinj. Koliko je dijakinj?

5.6 Naloge za ponavljanje

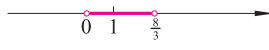
- 646.** Dani sta števili $a = \sqrt{5}$ in $b = -\sqrt{7}$.
- Predstavi ju na številski premici.
  - Na dve decimalki natančno izračunaj vrednost izraza $a + b\sqrt{2}$.
  - Natančno izračunaj vrednost izraza $a^2 + 3b^2$.
- 647.** Dan je izraz $(x + 1)^2 - x(x + 3) + 4$.
- Izračunaj z računalom na tri mesta natančno njegovo vrednost za $x = \sqrt{5}$.
  - Za kateri x je njegova vrednost enaka 2?
  - Za katere x je njegova vrednost manjša od 3?
- 648.** Naj bo A množica vseh realnih števil, ki so manjša od -1 in večja od -4 . Množica B naj vsebuje tista realna števila, ki niso večja od 5, a so večja od 1.
- Dani množici predstavi na številski premici.
  - Množici zapiši kot intervala. Ali je tudi množica $A \cup B$ interval?
  - V kateri izmed danih množic leži število $\sqrt{1} + \sqrt{(-1)^2}$?
- 649.** Dana sta intervala $A = (-3, 2]$ in $B = [1, 4]$.
- Kateremu pogoju mora zadoščati število a , da bo element množice A , in kateremu število b , da bo element množice B ?
  - Na številski premici predstavi množico $A \cap B$.
  - Katera izmed števil ne ležijo v množici B : $\sqrt{2}$, $2 + \sqrt{5}$, $\sqrt{15}$, $5 - \sqrt{0\cdot25^{-1}}$?

- 650.** Dan je izraz $1 - \frac{x-2}{3} + \frac{1+x}{2}$.
- Določi tak x , da bo vrednost izraza enaka 2.
  - Na številski premici predstavi vsa tista števila x , pri katerih je vrednost izraza vsaj -2 .
  - Poišči takšno najmanjše naravno število x , da bo vrednost izraza celo število.
- 651.** Na številski premici nariši števila, ki:
- so od števila 2 oddaljena za $3 \cdot 5$
  - predstavljajo rešitev neenačbe $|x+1| < 2$
  - zadoščajo enakosti $|4-x| = \sqrt{2}$
- 652.** Dani sta števili $a = -8$ in $b = 25$.
- Izračunaj vrednost izraza $||a| - 2\sqrt{b}| - \frac{1}{2}|2 - \sqrt{2|a||}$.
  - Reši enačbo $|x+a| = b$.
  - Reši neenačbo $|x - \sqrt{0 \cdot 5|a||} \geq \sqrt{b}$.
- 653.** Dan je izraz $x + |x-2|$.
- Izračunaj vrednost danega izraza za $x = 3 - \sqrt{5}$.
  - Za katere x je njegova vrednost enaka 4?
- *c) Za katere x je njegova vrednost enaka vrednosti izraza $|1 - |x||$?
- *654.** Dan je izraz $\frac{a + \sqrt{2}b}{a\sqrt{2} + b}$.
- Natančno izračunaj njegovo vrednost za $a = (1 - \sqrt{2})^3$ in $b = (\sqrt{7} - \sqrt{6})(\sqrt{7} + \sqrt{6})$.
  - Naj bo $a = 2 \cdot 7 \pm 0 \cdot 1$ in $b = 4 \cdot 3(1 \pm 1\%)$. Zapiši njegovo vrednost v oblikah $A \pm \varepsilon$ in $A(1 \pm \delta)$.
  - Naj bo $a = (2 - \sqrt{3})\sqrt{7 + 4\sqrt{3}}$. Za kateri b je njegova vrednost enaka $\sqrt{3}$?
- *655.** Njivo smo izmerili z natančnostjo ± 1 dm. Široka je $23 \cdot 5$ m, dolga pa $50 \cdot 7$ m.
- Kolikšni sta zgornji meji za relativno napako pri merjenju?
  - Kolikšna je površina njive?
  - Če bi želeli na njivi posaditi krompir, bi potrebovali 15 dag krompirja na m^2 . Koliko krompirja bi potrebovali za celotno njivo?

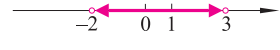
g) $x < -\frac{11}{3}$ ali $x > 3$

h) $1 \leq x \leq \frac{8}{3}$

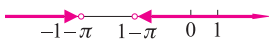
i) $-2 < x < 3$

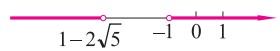
j) $\sqrt{3} - 3 < x < 3 + \sqrt{3}$

k) $x < -1 - \pi$ ali $x > 1 - \pi$

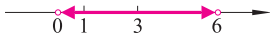

l) $x \leq 1 - 2\sqrt{5}$ ali $x \geq -1$

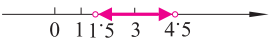

599. a) $(-1, 1)$ b) $(-\infty, -3] \cup [3, \infty)$ c) $[-1.4, 1.4]$ d) $(-\infty, -2.5) \cup (2.5, \infty)$
 e) $(-\sqrt{2}, \sqrt{2})$ f) $(-\infty, -\pi) \cup (\pi, \infty)$ g) $(-\infty, -1] \cup [3, \infty)$ h) $[-6, 2]$
 i) $(1, 1.2)$ j) $(-\infty, -\frac{5}{6}) \cup [-\frac{1}{6}, \infty)$ k) $[-2\sqrt{2}, 0]$ l) $(-\sqrt{3}, 5\sqrt{3})$

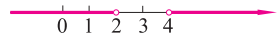
600. a)

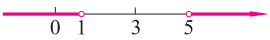
b)

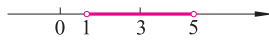
c)

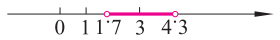
d)

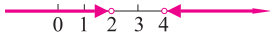
e)

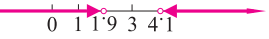
f)

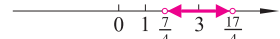
g)

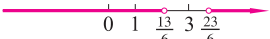
h)

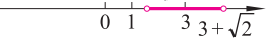
i)

j)

k)

l)

601. a) $|a - 7| \geq 3$ b) $|p - 6| < 2$ c) $|s + 1| \leq 4$ d) $|t + 5| > 1$ e) $|q - \sqrt{2}| < \frac{1}{2}$
 f) $\left| b - \frac{3}{4} \right| \geq \sqrt{3}$ g) $|c + \sqrt{5}| > \pi$ h) $|r + \pi| \leq \sqrt{5}$

602. a) $2a$ b) $4a$ c) $-a$ d) $a + 2$ e) 1 f) -1 g) -1 h) $7 - 3a$ i) 0
 j) $2a + 5$ k) $6 - 2a$ l) -2

603. a) $-b$ b) $1 - b$ c) -2 d) $-a^2$ e) $3 - 2a$ f) $-a^2 - b^2$ g) $-\frac{b}{2}$ h) -1

604. a) 2 za $a \geq 0$, $2 - 2a$ za $a < 0$ b) $2a - 4$ za $a \geq 2$, 0 za $a < 2$
 c) $a - 3$ za $a \geq -3$, $3a + 3$ za $a < -3$ d) $-a$ za $a \geq -1$, $2a^2 + a$ za $a < -1$
 e) $2a$ za $a \geq \sqrt{2}$, $2\sqrt{2}$ za $a < \sqrt{2}$ f) $3a + 3$ za $a \leq 5$, $5a - 7$ za $a > 5$
 g) $2 - 2a$ za $a \geq \frac{1}{2}$, $2a$ za $a < \frac{1}{2}$ h) $8 - 4a$ za $a \geq -\frac{2}{3}$, $4 - 10a$ za $a < -\frac{2}{3}$

i) $13a - 2$ za $a \leq \frac{4}{5}$, $3a + 6$ za $a > \frac{4}{5}$

j) 1 za $a > 3$, -1 za $a < 3$, ni definiran za $a = 3$

k) 2 za $a > -1$, 0 za $a < -1$, ni definiran za $a = -1$

l) $\frac{a+1}{1-a}$ za $a < 1$, 1 za $a > 1$, ni definiran za $a = 1$

605. a) $2a - 5$ za $a \geq 3$, 1 za $a \in [2, 3)$, $5 - 2a$ za $a < 2$
 b) $2a$ za $a \geq 4$, 8 za $a \in [-2, 4)$, $4 - 2a$ za $a < -2$
 c) $a - 3$ za $a \geq -1$, $-5a - 9$ za $a \in [-3, -1)$, $3 - a$ za $a < -3$
 d) $5a - 5$ za $a \geq \frac{3}{2}$, $a + 1$ za $a \in [\frac{2}{3}, \frac{3}{2})$, $5 - 5a$ za $a < \frac{2}{3}$
 e) $2a - 12$ za $a \geq \frac{7}{2}$, $2 - 2a$ za $a \in [-\frac{5}{4}, \frac{7}{2})$, $6a + 12$ za $a < -\frac{5}{4}$